

УДК 657.1/6:336.71

JEL Classification: M54, M21, M42

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.14\(47\).316-330](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.14(47).316-330)

Н. С. Шалімова, проф., д-р. екон. наук

І. В. Смірнова, доц., канд. екон. наук

Н. В. Смірнова, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Механізми протидії шахрайству в сфері кредитування в системі обліково-аналітичного забезпечення

Сьогодні існує об'єктивна необхідність у розробці науково обгрунтованої концепції механізмів протидії шахрайству в сфері кредитування, інтегрованих у систему обліково-аналітичного забезпечення банківських установ, що дозволить підвищити якість кредитного портфеля, мінімізувати фінансові втрати та сприятиме зміцненню фінансової стабільності банківського сектору України. Мета написання статті полягає в обгрунтуванні та розробці комплексної системи механізмів протидії шахрайству в сфері кредитування на основі удосконалення обліково-аналітичного забезпечення.

Систематизовано теоретичні підходи до визначення сутності кредитного шахрайства. Запропоновано класифікацію форм кредитного шахрайства. Ідентифіковано основні причини виникнення кредитного шахрайства. Класифіковано види протидії кредитному шахрайству. Обгрунтовано авторське визначення обліково-аналітичного забезпечення протидії кредитному шахрайству. Виокремлено структурні компоненти обліково-аналітичного забезпечення протидії кредитному шахрайству. Досліджено питання співвідношення внутрішнього контролю та комплаєнсу. Розроблено концептуальну модель механізмів протидії шахрайству, інтегрованих у систему обліково-аналітичного забезпечення.

Доведено, що сучасні виклики у сфері кредитного шахрайства вимагають системного підходу до удосконалення обліково-аналітичного забезпечення, що має охоплювати технологічні, методологічні та організаційні аспекти. Необхідним є створення багатовимірної системи ключових індикаторів ризику шахрайства, які автоматично розраховуються на основі облікових даних та порівнюються з динамічними пороговими значеннями, що коригуються залежно від сегменту ринку, типу продукту та макроекономічної ситуації. Комплексне використання облікових, аналітичних, організаційних і технологічних механізмів дозволяє сформувати ефективну, багаторівневу та стійку систему протидії шахрайству у сфері кредитування, де кожен компонент посилює дію іншого, створюючи єдиний захисний контур.

шахрайство, кредитування, обліково-аналітичне забезпечення, облік, внутрішній контроль, комплаєнс, економічна безпека, протидія шахрайству

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку фінансового сектору та активної цифровізації банківських послуг проблема шахрайства у сфері кредитування набуває особливої актуальності, що зумовлено глибинними трансформаціями самих механізмів надання фінансових ресурсів та зміною профілю ризиків. Розширення доступу до фінансових ресурсів, спрощення процедур отримання кредитів, поява онлайн-кредитування та автоматизованих систем обробки даних створюють нові ризики для фінансових установ, оскільки традиційні методи контролю та верифікації часто відстають від швидкості та складності сучасних шахрайських схем.

За даними Національного банку України, збитки від кредитного шахрайства щорічно становлять мільярди гривень, що негативно впливає на фінансову стійкість банківських установ, знижує довіру до кредитної системи та гальмує економічне зростання держави. Шахрайські операції у кредитній сфері призводять не лише до прямих фінансових втрат та зростання проблемної заборгованості, але й викликають серйозні системні наслідки, такі як зниження ліквідності установ, зростання вартості кредитних ресурсів для доброякісних позичальників та структурне погіршення довіри клієнтів до банківської системи в цілому, що загрожує фінансовій стабільності. У зв'язку з цим

важливого значення набуває формування ефективної, багаторівневої та адаптивної системи обліково-аналітичного забезпечення, яка дозволяє не лише своєчасно виявляти ризики та комплексно запобігає шахрайським діям шляхом інтеграції даних, аналітичних моделей і процедурних контролів.

Проблема протидії шахрайству в кредитній сфері сьогодні набуває особливої актуальності саме в контексті недосконалості системи обліково-аналітичного забезпечення банківських установ. Існуюча практика формування облікової інформації про кредитні операції орієнтована переважно на відображення фактів господарської діяльності та складання фінансової звітності, тоді як потенціал облікової системи для виявлення та попередження шахрайства використовується фрагментарно. Методологія бухгалтерського обліку кредитних операцій не передбачає спеціальних аналітичних розрізів та показників, які б дозволяли систематично відстежувати індикатори шахрайства на етапах оцінки кредитоспроможності позичальника, видачі кредиту, супроводження кредитної угоди та стягнення заборгованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика протидії шахрайству в кредитній сфері та роль обліково-аналітичного забезпечення в цьому процесі привертає увагу вітчизняних науковців. Так, значний внесок у розуміння ролі обліково-аналітичного забезпечення як механізму протидії кредитному шахрайству належить Коваленко І. В. [2], яка обґрунтувала необхідність формування спеціалізованої інформаційної бази в системі бухгалтерського обліку для виявлення шахрайських операцій. Дослідниця акцентує увагу на тому, що традиційна облікова система банків не адаптована до систематичного моніторингу індикаторів шахрайства, що вимагає розробки нових методологічних підходів до організації аналітичного обліку кредитних операцій.

Питання інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління фінансово-кредитних установ розглянуто Колесніченко А. С. [3], яка досліджує роль обліку і звітності у формуванні ефективної інформаційної основи для управлінських рішень. Авторка наголошує на важливості структурування облікової інформації таким чином, щоб забезпечити можливість багатовимірного аналізу операцій та виявлення аномалій. Однак у роботі не конкретизовано специфіку обліково-аналітичних процедур саме в контексті протидії шахрайству.

Значний інтерес представляє дослідження Волкової А. Г., Данік Н. В., Колеватової А. В. [1], присвячене внутрішньому аудиту як засобу протидії шахрайству в банках. Автори обґрунтовують необхідність використання ризик-орієнтованого підходу в аудиторських процедурах та наголошують на важливості інтеграції функцій внутрішнього аудиту із системою бухгалтерського обліку. Проте дослідження зосереджене переважно на контрольних, а не на превентивних можливостях обліково-аналітичної системи.

Кривцова Т. О. [4] розкриває сутність і зміст організації внутрішнього контролю кредитних операцій банку, акцентуючи увагу на процедурах перевірки достовірності документів та оцінки кредитних ризиків. Авторка підкреслює роль облікової документації в системі контролю, однак не розглядає можливості використання аналітичних інструментів для виявлення нетипових операційних моделей, характерних для шахрайських схем.

Проблематика управління кредитними ризиками як складової фінансової безпеки досліджена Тимошенко Ю. О. [6], яка розглядає систему ризик-менеджменту в банківських установах. Хоча робота охоплює широкий спектр кредитних ризиків, обліково-аналітичні аспекти їх ідентифікації розкрито фрагментарно, без деталізації конкретних методик формування інформаційної бази для виявлення шахрайства.

Чайковський Я. [7] аналізує методологію оцінки кредитоспроможності

позичальника банківської установи, зосереджуючись на фінансових показниках та коефіцієнтах. Дослідження демонструє традиційний підхід до аналізу кредитоспроможності, проте не враховує можливості маніпулювання фінансовою звітністю позичальників та необхідність верифікації облікових даних через альтернативні джерела інформації.

Актуальні питання застосування цифрових технологій у фінансовому моніторингу порушує Щербатих Д. [8], досліджуючи дистанційну ідентифікацію та верифікацію клієнтів. Автор обґрунтовує необхідність інтеграції цифрових інструментів у систему протидії шахрайству, проте обліково-аналітичні аспекти фіксації та опрацювання інформації, отриманої через цифрові канали, залишаються поза межами дослідження.

Отже, аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених свідчить, що питання протидії шахрайству розглядаються переважно з позицій фінансового менеджменту, ризик-менеджменту або кримінального права, тоді як обліково-аналітичний аспект проблеми залишається недостатньо дослідженим.

Узагальнюючи результати аналізу наукових публікацій, слід констатувати, що в україномовній науковій літературі відсутні комплексні дослідження, які б систематизували механізми протидії шахрайству саме через призму обліково-аналітичного забезпечення. Більшість праць розглядають окремі аспекти проблеми - контроль, аудит, ризик-менеджмент, оцінку кредитоспроможності - не інтегруючи їх у цілісну систему обліково-аналітичного забезпечення антишахрайської діяльності. Не розроблено методології формування спеціалізованих аналітичних розрізів обліку кредитних операцій, системи індикаторів раннього виявлення шахрайства, процедур інтеграції облікової інформації з іншими джерелами даних для комплексного аналізу підозрілих операцій. Не розроблено науково обґрунтованих підходів до формування облікової інформації, яка б забезпечувала ефективний моніторинг індикаторів шахрайства на всіх етапах кредитного процесу.

Таким чином, існує об'єктивна необхідність у розробці науково обґрунтованої концепції механізмів протидії шахрайству в сфері кредитування, інтегрованих у систему обліково-аналітичного забезпечення банківських установ, що дозволить підвищити якість кредитного портфеля, мінімізувати фінансові втрати та сприятиме зміцненню фінансової стабільності банківського сектору України.

Постановка завдання. Мета написання статті полягає в обґрунтуванні та розробці комплексної системи механізмів протидії шахрайству в сфері кредитування на основі удосконалення обліково-аналітичного забезпечення. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **задачі**: класифікувати сутність, види, причини виникнення та види протидії кредитному шахрайству; систематизувати теоретичні підходи до визначення сутності обліково-аналітичного забезпечення протидії кредитному шахрайству та ідентифікувати його основні структурні компоненти в системі управління кредитною діяльністю; обґрунтувати методичні підходи до удосконалення механізмів протидії шахрайству в сфері кредитування на основі розвитку обліково-аналітичного забезпечення.

Основний текст. Шахрайство у сфері кредитування є складним соціально-економічним явищем, яке поєднує правові, фінансові та організаційні аспекти, формуючи багатовимірну загрозу для цілісності фінансової системи. Воно проявляється у навмисному введенні фінансової установи в оману з метою незаконного отримання кредитних коштів або уникнення виконання зобов'язань щодо їх повернення, причому методи та технології таких дій постійно розвиваються, адаптуючись до нових вимог безпеки та регуляторних бар'єрів.

Найбільш поширені форми кредитного шахрайства представлені у табл. 1. Усі ці

форми нерідко переплітаються, утворюючи складні багаторівневі схеми, які можуть тривалий час залишатися непомітними для традиційних методів контролю, що підкреслює критичну потребу у створенні інтелектуальних обліково-аналітичних систем, здатних виявляти не лише очевидні порушення, але й складні паттерни та аномальні зв'язки, що вказують на потенційно шахрайську діяльність на ранніх стадіях її здійснення.

Таблиця 1 - Класифікація найбільш поширених форм кредитного шахрайства

Тип шахрайства	Опис	Типові ознаки
Шахрайство з особистістю	Використання викрадених або підроблених документів	Крадіжка паспортів, фальшиві довідки про доходи, підроблені ППН
Дружнє шахрайство	Особа навмисно не повертає кредит, не маючи наміру це робити з самого початку	Надання завідомо неправдивих відомостей про наміри, швидке зникнення після отримання коштів
Шахрайство третьої сторони	Злочинці оформлюють кредит від імені іншої особи без її відома	Повна підробка документів, використання викрадених персональних даних
Синтетичне шахрайство	Створення фальшивої ідентичності з комбінації реальних і вигаданих даних	Реальний ППН + вигадане ім'я, комбінація даних різних осіб
Внутрішнє шахрайство	Співробітники банку зловживають службовим становищем	Схвалення фіктивних заявок, маніпуляції з документами, витік даних клієнтів
Шахрайство з рефінансуванням	Отримання декількох кредитів в різних установах на одну заставу	Приховування інформації про існуючі кредити, множинні застави майна
Шахрайство при банкрутстві	Отримання максимальних кредитів перед оголошенням банкрутства	Різне збільшення кредитних зобов'язань, виведення активів
Шахрайство з мікрокредитами	Масове оформлення невеликих кредитів без наміру повернення	Однотимчасні заявки в багатьох банках, використання короткострокових SIM-карт

Джерело: узагальнено авторами

Причини виникнення кредитного шахрайства можуть бути різноманітними і значно посилюються в умовах сучасних викликів: недосконалість системи внутрішнього контролю, яка часто проявляється у фрагментованості ІТ-рішень, відсутності єдиного інтегрованого простору даних та неефективному розподілі функцій між підрозділами, що створює сліпі зони для шахраїв, активність яких значно зросла в період воєнного стану. Це нерозривно пов'язано з недостатнім рівнем перевірки клієнтів, коли процедури носять формальний характер, а верифікація документів і джерел доходу ускладнена через масові переміщення населення, втрату документів або зміну місця роботи, і не поширюється на глибинний аналіз поведінкових факторів та цифрового сліду потенційного позичальника в нових реаліях [2].

Недоліки в організації бухгалтерського обліку кредитних операцій, такі як затримки у відображенні операцій через перебої в роботі, недостатня деталізація аналітичних розрізів або відсутність автоматизованого зв'язку між операційними та обліковими даними, значно ускладнюють оперативне виявлення невідповідностей в умовах стресу та підвищених операційних ризиків. У таких умовах фінансові установи повинні приділяти особливу увагу не тільки проблемам, але й цілісному стратегічному створенню системи запобігання шахрайству, що ґрунтується на комплексному використанні облікових, аналітичних і контрольних інструментів, інтегрованих в єдиний контур управління ризиками, де дані з бухгалтерського, операційного та управлінського обліку стають фундаментом для передових аналітичних моделей та основою для формування превентивних бар'єрів, адаптованих до нових викликів воєнного часу та відновлення економіки [2].

Протидія кредитному шахрайству - це комплекс заходів, процедур і механізмів, спрямованих на запобігання, виявлення та припинення шахрайських дій при наданні

кредитних послуг. Класифікація видів протидії кредитному шахрайству представлена у табл. 2.

Таблиця 2 - Класифікація видів протидії кредитному шахрайству

Критерій	Вид протидії	Характеристика
За часом виявлення	превентивна (попереджувальна)	Запобігання шахрайству до його здійснення через аналіз ризиків, навчання персоналу, впровадження захисних технологій
	детективна (виявляюча)	Виявлення шахрайства в момент здійснення або відразу після через моніторинг транзакцій, перевірку заявок
	репресивна (каральна)	Реагування після виявлення через судові позови, кримінальне переслідування, стягнення боргів
За рівнем застосування	стратегічна	Довгострокові заходи на рівні політики організації, розробка стандартів, створення антифрод-підрозділів
	тактична	Конкретні процедури перевірки клієнтів, системи скорингу, методики аналізу документів
	оперативна	Щоденні заходи контролю, моніторинг транзакцій, робота з підозрілими випадками
За методами	технологічна	Використання ІТ-систем: fraud detection, машинне навчання, біометрія, AI-аналіз
	процедурна	Встановлення чітких процедур ідентифікації, верифікації, схвалення кредитів
	організаційна	Створення спеціалізованих підрозділів, розподіл відповідальності, внутрішній контроль
	інформаційна	Обмін даними між фінустановами, використання кредитних бюро, чорних списків
За суб'єктами	внутрішня	Заходи самої фінансової установи: служба безпеки, комплаєнс, внутрішній аудит
	зовнішня	Взаємодія з правоохоронними органами, регуляторами, іншими банками
	колективна	Участь в галузевих ініціативах, асоціаціях по боротьбі з шахрайством
За об'єктами	клієнтоорієнтована	Перевірка позичальників: KYC процедури, скоринг, верифікація даних
	персоналоорієнтована	Контроль співробітників, запобігання внутрішньому шахрайству
	процесоорієнтована	Захист кредитних процесів, документообігу, інформаційних систем
За масштабом	індивідуальна	Робота з окремими випадками, персональна перевірка клієнтів
	масова (автоматизована)	Автоматичний аналіз великих обсягів даних, скоринг всіх заявок

Джерело: узагальнено авторами

Фундаментальною основою для ефективної протидії кредитному шахрайству саме і є обліково-аналітичне забезпечення, оскільки саме системний облік кредитних операцій, формування достовірної звітності та глибокий аналіз фінансових показників дозволяють виявляти аномалії, відхилення від нормативних значень та підозрілі патерни поведінки позичальників. Інтеграція облікових даних про кредитний портфель, історію платежів, забезпечення та фінансовий стан клієнтів з аналітичними інструментами створює інформаційну базу для прийняття обґрунтованих рішень щодо ризиків, а також забезпечує документальне підтвердження шахрайських дій для подальшого судового переслідування, тоді як недоліки в обліково-аналітичному забезпеченні призводять до неможливості своєчасного виявлення шахрайства та значних фінансових втрат кредитної установи.

Слід зазначити, що на сьогодні не сформовано єдиного визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення». Перша група науковців розглядає його як сукупність процесів або просто процес організації обліку та за його допомогою – підготовку, оцінювання та аналіз отриманої інформації, а також забезпечення її

необхідної кількості та якості для прийняття правильних управлінських рішень. Отже, розглядають його як процес забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної та своєчасної інформації. Інші науковці розглядають його як систему, як набір специфічних засобів і методів організації обліку, пов'язаних із збиранням, реєструванням, узагальненням, накопиченням, переданням та аналізом отриманої інформації з огляду на управлінські потреби [5]. Крім того, існує ще й функціональний підхід, за яким обліково-аналітичне забезпечення є системою інформаційного забезпечення управління, яка інтегрує облікові процедури (фіксацію господарських операцій) з аналітичними процедурами (оцінкою, порівнянням, моделюванням) для формування релевантної інформації.

На нашу думку, обліково-аналітичне забезпечення - це комплексна система збору, реєстрації, узагальнення, обробки, аналізу та інтерпретації облікової інформації, що формується через взаємопов'язані процеси бухгалтерського, управлінського, податкового обліку та економічного аналізу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення кредитної діяльності є комплексною інформаційною основою управління фінансовими операціями, яка виступає як система взаємопов'язаних даних, процедур та технологічних рішень. Воно включає сукупність методів бухгалтерського обліку, економічного аналізу, внутрішнього контролю та інформаційних технологій, які забезпечують формування достовірної, своєчасної та релевантної інформації про кредитні операції на всіх стадіях їх існування.

Перелік основних структурних компонентів обліково-аналітичного забезпечення протидії кредитному шахрайству представлено на рис. 1.

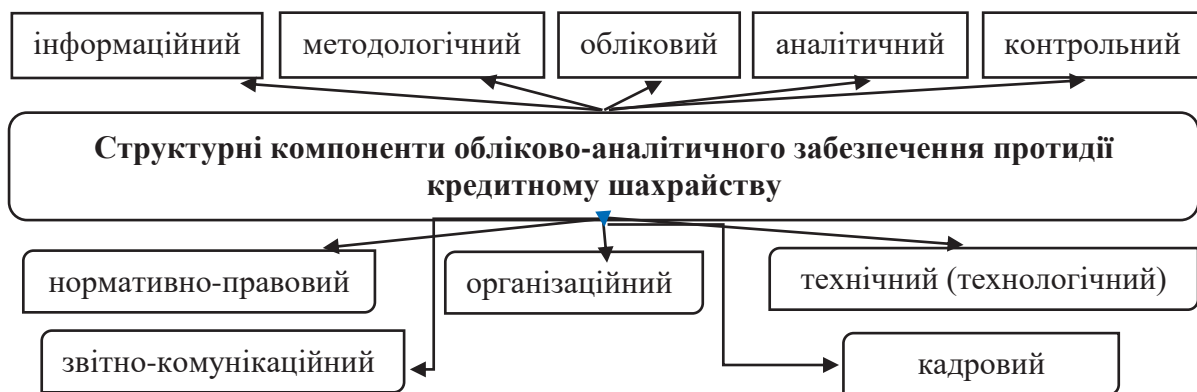

Рисунок 1 - Структурні компоненти обліково-аналітичного забезпечення протидії кредитному шахрайству

Джерело: побудовано авторами

Інформаційний компонент охоплює сукупність внутрішніх та зовнішніх джерел даних про позичальників, кредитні операції, забезпечення, а також інформацію з кредитних бюро, державних реєстрів та баз даних про шахраїв. Забезпечує формування повної та достовірної інформаційної бази для прийняття рішень про надання кредитів та виявлення потенційних ризиків.

Методологічний компонент включає принципи, стандарти, методики та алгоритми обліку кредитних операцій, оцінки кредитоспроможності, скорингу, ідентифікації клієнтів та виявлення шахрайських схем. Визначає єдині підходи до класифікації ризиків, формування резервів та документування кредитних процесів відповідно до міжнародних і національних стандартів.

Бухгалтерський облік відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості та

юридичної обґрунтованості кредитної діяльності, оскільки дозволяє фіксувати в хронологічній та систематичній послідовності всі етапи кредитного процесу, створюючи таким чином документально підтверджену історію кожної операції. Систематизація та узагальнення облікової інформації в рамках рахунків, реєстрів та звітних форм створюють структуровану основу для подальшого аналізу та контролю, трансформуючи транзакційні записи в інформаційні ресурси. Однак сучасна роль цього забезпечення виходить далеко за рамки пасивної фіксації фактів; воно перетворюється на активну систему моніторингу, де дані бухгалтерського обліку в реальному часі інтегруються з операційними даними з CRM-систем, скорингових модулів та зовнішніх джерел, таких як кредитні бюро або державні реєстри, формуючи панорамну картину ризиків [3].

Аналітична складова обліково-аналітичного забезпечення дозволяє здійснювати глибинну та багаторівневу оцінку кредитоспроможності позичальників, виходячи за межі стандартних анкетних даних до аналізу альтернативних джерел інформації та поведінкових паттернів. Вона ж є фундаментом для визначення обґрунтованого рівня ризику кожної кредитної операції, враховуючи як мікроекономічні фактори, пов'язані з конкретним клієнтом, так і макроекономічні тренди, що формують середовище. Аналітичні процедури, завдяки налаштованим алертам і безперервному скануванню транзакцій, дозволяють своєчасно виявляти навіть найменш очевидні нетипові операції, такі як кругова оборотність коштів між пов'язаними позичальниками, невідповідності у динаміці фінансових показників, що свідчать про навмисне приховування реального стану справ, і підозрілі зміни у поведінці позичальників, наприклад, раптове припинення ділових контактів або зміна реквізитів для погашення в останній момент [7].

Важливим та системоутворюючим компонентом системи протидії шахрайству є внутрішній контроль, який забезпечує комплексну перевірку законності, доцільності та правильності здійснення кредитних операцій на всіх етапах їх життєвого циклу. У контексті концептуальних моделей особливо важливим є застосування COSO Internal Control – Integrated Framework [10]. Ця модель охоплює п'ять взаємопов'язаних компонентів: контрольне середовище, оцінку ризиків, контрольні заходи, інформацію та комунікацію, а також моніторинг. Для учасників закупівель таке структурування дозволяє побудувати чіткі процедури перевірки достовірності документів, кваліфікації, цінових розрахунків і строків подання пропозицій. Підхід COSO забезпечує системність та контрольованість усіх етапів тендерного циклу. Доречною є й Three Lines Model [13], оновлена Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів у 2020 році.

Ефективна та життєздатна система внутрішнього контролю передбачає не тільки формальний, але й реально діючий чіткий розподіл обов'язків і повноважень між працівниками, заснований на принципах несумісності функцій, що унеможливорює концентрацію критичних операцій в одних руках і створює систему стримувань та противаг. Вона також включає регламентовані та технологічно підтримувані процедури перевірки документів, що сьогодні посилюються за рахунок цифрових технологій, таких як автоматизована верифікація підписів, зіставлення даних із державними реєстрами в онлайн-режимі та біометрична аутентифікація. Система контролю за виконанням кредитних договорів та регулярний моніторинг кредитного портфеля перетворюються з періодичних звітних заходів на безперервний процес, за допомогою якого відстежуються не тільки платежі, але й зміни в кредитному рейтингу позичальників, судові позови проти них та зміни у їх бізнес-середовищі. Такий глибоко інтегрований підхід дозволяє мінімізувати ризик зловживань як з боку клієнтів, які можуть намагатися скористатися прогалинами в контролях, так і з боку працівників фінансових установ, які, маючи службовий доступ, можуть бути спокушені до участі у

внутрішніх схемах. Внутрішній контроль, як основа ділової етики та комплаєнсу, також забезпечує своєчасне виявлення технічних помилок у бухгалтерському обліку, запобігає навмисному чи ненавмисному викривленню фінансової інформації шляхом автоматичної звірки даних між різними операційними системами та обліковими регістрами, тим самим гарантуючи цілісність та достовірність звітності, яка є критичною для прийняття управлінських рішень та зовнішнього аудиту [4].

Сьогодні актуальним питанням є впровадження систем комплаєнсу, рекомендації щодо яких містяться в міжнародних стандартах з комплаєнсу (ISO 37301:2021 Compliance Management Systems [11]) та антикорупційних стандартах (ISO 37001:2025 Anti-bribery Management Systems [12]), які встановлюють засади впровадження процедур запобігання неправомірній поведінці при взаємодії з контрагентами, в тому числі і в сфері кредитування. Необхідно відмітити, що питання співвідношення внутрішнього контролю та комплаєнсу належить до складних і багатовимірних категорій сучасного управління, оскільки обидві системи спрямовані на забезпечення належного функціонування організації, дотримання вимог законодавства та зниження ризиків. У традиційній інституційній логіці внутрішній контроль розглядається як ширша управлінська система, що охоплює всі процеси організації, у яких можливе виникнення ризиків або відхилень від установлених норм. У цьому контексті комплаєнс постає як один із об'єктів внутрішнього контролю, оскільки його основне завдання - забезпечення відповідності діяльності підприємства зовнішнім регуляціям, внутрішнім політикам, етичним нормам та стандартам корпоративного управління. Дотримання таких вимог може бути перевірене, оцінене та підтверджене засобами внутрішнього контролю, який виконує функцію незалежного інструмента виявлення порушень і запобігання негативним наслідкам. Водночас, у сучасних моделях управління комплаєнс розглядається не лише як об'єкт контролю, а і як невід'ємна частина самої системи внутрішнього контролю.

У загальному вигляді можна виділити три моделі співвідношення комплаєнсу та внутрішнього контролю:

- комплаєнс як об'єкт внутрішнього контролю (класична модель);
- комплаєнс як складова внутрішнього контролю (інтегрована модель);
- комплаєнс як надсистема, що координує внутрішній контроль (розширена корпоративна модель).

Порівняльний аналіз моделей співвідношення комплаєнсу та внутрішнього контролю представлена у табл. 3.

На нашу думку, комплаєнс і внутрішній контроль не є ієрархічно підпорядкованими один одному категоріями. Їхнє співвідношення визначається концептуальною моделлю управління, прийнятою в організації. У нормативно-правовій логіці комплаєнс виступає сферою, що підлягає внутрішньому контролю; у процедурно-методологічній - частиною внутрішнього контролю; у розширеній корпоративній моделі - системою, що координує контрольні механізми.

Значну та незалежну роль у запобіганні кредитному шахрайству відіграє внутрішній аудит, який здійснює об'єктивну та систематичну оцінку не лише формальної наявності, але й реальної ефективності системи управління ризиками, бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Внутрішній аудит, будучи незалежним від операційного менеджменту, сприяє підвищенню прозорості та відповідальності діяльності фінансової установи, створюючи культуру дотримання правил та стандартів, а також безпосередньо зміцнює фінансову дисципліну через постійну загрозу виявлення порушень. Крім того, його роль еволюціонує від ретроспективного контролю до консультативної та прогностичної функції, коли аудиторі, аналізуючи накопичені дані про спроби шахрайства та вразливі місця,

прогнозують потенційні нові вектори атак і беруть участь у проектуванні більш стійких процесів із самого початку, тим самим трансформуючись з арбітра минулих подій в стратегічного партнера у побудові майбутньої безпеки [1].

Таблиця 3 – Порівняльний аналіз моделей співвідношення комплаєнсу та внутрішнього контролю

Критерій	Модель 1	Модель 2	Модель 3
Логіка побудови	Внутрішній контроль охоплює всі процеси організації, включаючи дотримання вимог законодавства.	Комплаєнс інтегровано в структуру внутрішнього контролю як окремий напрям і групу ризиків.	Комплаєнс задає рамки, політики та правила, у межах яких функціонує система внутрішнього контролю.
Роль комплаєнсу	Об'єкт перевірок: дотримання законодавства, правил, процедур, етики.	Елемент системи контролю: комплаєнс-ризик, контрольні процедури, політики поведінки.	Координатор усієї системи: політики, процедури, ризик, моніторинг, оцінювання ефективності.
Роль внутрішнього контролю	Домінуюча система, що перевіряє відповідність.	Система, що включає комплаєнс-функції як частину контрольного середовища.	Інструмент реалізації вимог комплаєнс-системи; підсистема у ширшому управлінському каркасі.
Фокус контрольних заходів	Виявлення порушень і відхилень від норм законодавства.	Взаємодія між ризиками, контрольними заходами та комплаєнс-вимогами.	Побудова культури добросовісності та попередження порушень на стратегічному рівні.
Управління ризиками	Ризики комплаєнсу оцінюються в загальній системі внутрішнього контролю.	Комплаєнс-ризик є окремою категорією у risk assessment.	Управління ризиками є частиною compliance governance.
Інституційне розміщення	Комплаєнс як правило не має окремої функції; відповідальність розподілена.	Комплаєнс — друга лінія захисту (Three Lines).	Комплаєнс - окрема, потужна функція; інколи - рівень Chief Compliance Officer.
Типова сфера застосування	Державний сектор, малі та середні підприємства, учасники публічних закупівель без розвинених комплаєнс-програм.	Середні й великі підприємства з формалізованими контрольними процедурами.	Великі корпорації, транснаціональні компанії, інституції з високими регуляторними вимогами.
Переваги	Простота, чіткість, зрозуміла підпорядкованість.	Баланс між нормативністю та системністю; відповідність міжнародним моделям.	Висока рівень прозорості, превентивність, стійкість до правових та етичних ризиків.
Недоліки	Комплаєнс може бути «точковим» і реактивним, залежним від контролю.	Потребує ресурсів, методологічної зрілості й налаштованої взаємодії.	Висока складність, потреба у значних організаційних і фінансових ресурсах.

Джерело: узагальнено авторами

Організаційний компонент представляє структуру підрозділів фінансової установи, що беруть участь у кредитному процесі, з чітким розподілом функцій, повноважень та відповідальності між кредитним відділом, службою безпеки, ризик-менеджментом та внутрішнім аудитом. Визначає механізми взаємодії підрозділів, процедури схвалення кредитів через кредитні комітети та систему внутрішнього контролю.

Технічний (технологічний) компонент містить автоматизовані банківські системи, спеціалізоване програмне забезпечення для fraud detection, інструменти аналізу великих даних, штучного інтелекту, машинного навчання та біометричної

ідентифікації. Забезпечує автоматизацію процесів моніторингу, швидке виявлення аномалій та підозрілих операцій у режимі реального часу.

Нормативно-правовий компонент охоплює зовнішнє законодавство (закони про банківську діяльність, кредитування, захист персональних даних) та внутрішні нормативні документи установи (кредитну політику, положення про управління ризиками, процедури протидії шахрайству). Визначає правову основу кредитних відносин, відповідальність сторін, процедури врегулювання спорів та притягнення шахраїв до відповідальності.

Звітно-комунікаційний компонент забезпечує формування внутрішньої управлінської звітності про кредитні ризики, регуляторної звітності для наглядових органів, системи алертів про підозрілі операції та звітів про виявлені випадки шахрайства. Створює канали ефективного обміну інформацією між підрозділами установи, з іншими банками, правоохоронними органами та регуляторами для оперативного реагування на загрози.

Кадровий компонент включає систему підбору, навчання, мотивації та контролю персоналу, що бере участь у кредитному процесі та протидії шахрайству, з акцентом на формування необхідних компетенцій та етичних стандартів. Передбачає регулярне підвищення кваліфікації співробітників щодо нових схем шахрайства, перевірку благонадійності працівників та повідомлення про внутрішні порушення.

Організаційні механізми протидії шахрайству передбачають цілісне та системне формування ефективної системи управління кредитними ризиками, яка інтегрує в собі не лише методи вимірювання та моніторингу, але й чіткі політики, процедури реагування та розподіл відповідальності на всіх рівнях організаційної ієрархії. Це ґрунтується на ретельній розробці внутрішніх нормативних документів, таких як регламенти кредитування, положення про ризики, кодекси етики та інструкції з безпеки, що детально описують дозволені дії, межі повноважень і алгоритми дій у випадку виявлення підозрілих операцій, створюючи нормативну основу для будь-якої діяльності. Паралельно впроваджуються стандартизовані, але гнучкі процедури перевірки клієнтів, що поєднують обов'язкові етапи з глибинним аналізом, та постійно здійснюється планове підвищення кваліфікації та фахової обізнаності персоналу через тренінги, семінари та моделювання різних шахрайських схем для вироблення навичок їх розпізнавання.

Сучасні виклики у сфері кредитного шахрайства вимагають системного підходу до удосконалення обліково-аналітичного забезпечення, що має охоплювати технологічні, методологічні та організаційні аспекти. Ключовим напрямком є впровадження інтегрованої цифрової платформи, яка об'єднує всі джерела даних про кредитні операції в єдиному інформаційному просторі з використанням технологій Big Data, штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизованого виявлення аномалій у режимі реального часу.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення має розпочинатися з модернізації первинного обліку кредитних операцій шляхом впровадження розширеного переліку обов'язкових реквізитів, що фіксують не лише фінансові параметри угоди, але й поведінкові характеристики клієнта, цифрові сліди його активності, метадані документів та параметри комунікацій з банком. Це створить фундамент для глибокого аналітичного опрацювання та виявлення прихованих патернів шахрайської поведінки, які не можуть бути ідентифіковані при традиційних підходах до обліку.

Критично важливим є розвиток аналітичної компоненти через впровадження предиктивних моделей оцінки ризику шахрайства на етапі розгляду кредитної заявки, що базуються на комбінації традиційних скорингових методик з передовими

алгоритмами машинного навчання, включаючи нейронні мережі, випадкові леси та градієнтний бустинг. Ці моделі повинні постійно перенавчатися на основі нових даних про виявлені випадки шахрайства, забезпечуючи адаптацію до еволюції шахрайських схем та підвищення точності прогнозування.

Необхідним є створення багатовимірної системи ключових індикаторів ризику шахрайства, які автоматично розраховуються на основі облікових даних та порівнюються з динамічними пороговими значеннями, що коригуються залежно від сегменту ринку, типу продукту та макроекономічної ситуації. Така система має включати не лише фінансові коефіцієнти, але й індикатори поведінкових відхилень, такі як незвичні моделі використання кредиту, зміни в комунікаційній активності, відхилення від типового цифрового сліду клієнта.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення вимагає також розробки спеціалізованої управлінської звітності про ризики шахрайства, яка має формуватися автоматично на основі облікових даних та включати: карти географічного розподілу шахрайських випадків, трендовий аналіз динаміки різних типів шахрайства, аналіз ефективності заходів для різних груп клієнтів, аналіз фінансових втрат та їх структури, оцінку ROI інвестицій у протидію шахрайству. Така звітність має бути доступною в інтерактивному форматі через інформаційні панелі з можливістю деталізації від узагальнених показників до окремих операцій.

Важливим напрямком є інтеграція обліково-аналітичної системи з зовнішніми джерелами даних, включаючи кредитні бюро, державні реєстри, бази даних про санкційні списки, інформацію про судові справи та виконавчі провадження, дані з соціальних мереж та цифрових платформ. Ротаційне оцінювання інформації з множинних джерел дозволяє виявляти невідповідності між заявленими клієнтом даними та фактичною ситуацією, що є одним з найбільш ефективних методів детекції шахрайства на ранніх стадіях.

Для підвищення ефективності протидії організованому шахрайству необхідно впровадити в обліково-аналітичну систему модулі мережевого аналізу, які будують граф зв'язків між позичальниками на основі спільних реквізитів, адрес, контактних осіб, IP-адрес, пристроїв доступу та інших параметрів. Виявлення кластерів пов'язаних клієнтів з підвищеним рівнем дефолтності або підтвердженими випадками шахрайства дозволяє ідентифікувати цілі організовані групи та запобігати масштабним збиткам.

Методологічне удосконалення має включати розробку стандартизованих процедур обліку різних типів шахрайства з чіткою класифікацією, що дозволить формувати статистично значущі вибірки для аналізу, порівняльних досліджень та бенчмаркінгу з іншими установами. Необхідно також запровадити облік не лише реалізованих втрат від шахрайства, але й випадків, яких вдалось запобігти, з фіксацією підстав блокування операції, що дасть можливість оцінювати ефективність превентивних заходів та оптимізувати баланс між ризиками та клієнтським досвідом.

Організаційне удосконалення передбачає створення централізованого підрозділу з аналізу шахрайства, який консолідує аналітичні компетенції та забезпечує єдність методологічних підходів до обробки облікової інформації для цілей протидії шахрайству. Цей підрозділ має тісно взаємодіяти з відділом обліку для забезпечення якості первинних даних, з ІТ-департаментом для розвитку технологічної інфраструктури, зі службою безпеки для підтвердження гіпотез та з бізнес-підрозділами для впровадження аналітичних розрахунків у процесі прийняття рішень.

Нарешті, критично важливим є формування культури прийняття рішень на основі даних, коли всі рішення щодо протидії шахрайству базуються на об'єктивному аналізі облікових даних, а не на суб'єктивних оцінках або інтуїції працівників. Це вимагає систематичного навчання персоналу аналітичним методам, забезпечення

доступу до аналітичних інструментів та формування системи мотивації.

Комплексне використання облікових, аналітичних, організаційних і технологічних механізмів дозволяє сформувати ефективну, багаторівневу та стійку систему протидії шахрайству у сфері кредитування, де кожен компонент посилює дію іншого, створюючи єдиний захисний контур. Така система, щоб бути дійсно результативною, повинна функціонувати в режимі безперервного циклу моніторингу, аналізу та вдосконалення, а також демонструвати гнучкість і здатність швидко адаптуватися до постійних змін у фінансовому та технологічному середовищі, нових видів шахрайських схем та регуляторних вимог. Постійне вдосконалення методів аналізу, таких як прогнозує моделювання, контролю на основі даних та стратегічного управління ризиками, є не тільки бажаною практикою, але і необхідною, життєво важливою умовою забезпечення довгострокової фінансової безпеки та стабільності кредитних операцій, що захищає як активи установи, так і довіру клієнтів та інвесторів до всієї фінансової системи [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Шахрайство у сфері кредитування є складним соціально-економічним явищем, яке поєднує правові, фінансові та організаційні аспекти, формуючи багатовимірну загрозу для цілісності фінансової системи. Воно проявляється у навмисному введенні фінансової установи в оману з метою незаконного отримання кредитних коштів або уникнення виконання зобов'язань щодо їх повернення, причому методи та технології таких дій постійно розвиваються, адаптуючись до нових вимог безпеки та регуляторних бар'єрів. Найбільш поширеними форми кредитного шахрайства є шахрайство з особистістю, дружнє шахрайство, шахрайство третьої сторони, синтетичне шахрайство, внутрішнє шахрайство, шахрайство з рефінансуванням, шахрайство при банкрутстві, шахрайство з мікрокредитами. Усі ці форми нерідко переплітаються, утворюючи складні багаторівневі схеми, які можуть тривалий час залишатися непомітними для традиційних методів контролю, що підкреслює критичну потребу у створенні інтелектуальних обліково-аналітичних систем, здатних виявляти не лише очевидні порушення, але й складні паттерни та аномальні зв'язки, що вказують на потенційно шахрайську діяльність на ранніх стадіях її здійснення.

Протидія кредитному шахрайству - це комплекс заходів, процедур і механізмів, спрямованих на запобігання, виявлення та припинення шахрайських дій при наданні кредитних послуг. Класифікація видів протидії кредитному шахрайству передбачає їх систематизацію за часом виявлення, рівнем застосування, методами, суб'єктами, об'єктами та масштабом

Фундаментальною основою для ефективної протидії кредитному шахрайству є обліково-аналітичне забезпечення, оскільки саме системний облік кредитних операцій, формування достовірної звітності та глибокий аналіз фінансових показників дозволяють виявляти аномалії, відхилення від нормативних значень та підозрілі моделі поведінки позичальників. Інтеграція облікових даних про кредитний портфель, історію платежів, забезпечення та фінансовий стан клієнтів з аналітичними інструментами створює інформаційну базу для прийняття обґрунтованих рішень щодо ризиків, а також забезпечує документальне підтвердження шахрайських дій.

На сьогодні не сформовано єдиного визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення», оскільки існує щонайменше три підходи до його розуміння фахівцями: процесний, системний та функціональний. На нашу думку, обліково-аналітичне забезпечення - це комплексна система збору, реєстрації, узагальнення, обробки, аналізу та інтерпретації облікової інформації, що формується через взаємопов'язані процеси бухгалтерського, управлінського, податкового обліку та економічного аналізу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У свою чергу, обліково-аналітичне

забезпечення кредитної діяльності є комплексною інформаційною основою управління фінансовими операціями, яка виступає як система взаємопов'язаних даних, процедур та технологічних рішень. Воно включає сукупність методів бухгалтерського обліку, економічного аналізу, внутрішнього контролю та інформаційних технологій, які забезпечують формування достовірної, своєчасної та релевантної інформації про кредитні операції на всіх стадіях їх існування.

Важливим та системоутворюючим компонентом системи протидії шахрайству є внутрішній контроль. Необхідно відмітити, що питання співвідношення внутрішнього контролю та комплаєнсу належить до складних і багатовимірних категорій сучасного управління, оскільки обидві системи спрямовані на забезпечення належного функціонування організації, дотримання вимог законодавства та зниження ризиків. На наше переконання, комплаєнс і внутрішній контроль не є ієрархічно підпорядкованими один одному категоріями. Їх співвідношення визначається концептуальною моделлю управління, прийнятою в організації. У нормативно-правовій логіці комплаєнс виступає сферою, що підлягає внутрішньому контролю; у процедурно-методологічній - частиною внутрішнього контролю; у розширеній корпоративній моделі - базовою системою, що координує контрольні механізми.

Сучасні виклики у сфері кредитного шахрайства вимагають системного підходу до удосконалення обліково-аналітичного забезпечення, що має охоплювати технологічні, методологічні та організаційні аспекти, комплексне використання яких дозволяє сформувати ефективну, багаторівневу та стійку систему протидії шахрайству у сфері кредитування, де кожен компонент посилює дію іншого, створюючи єдиний захисний контур. Така система, щоб бути дійсно результативною, повинна функціонувати в режимі безперервного циклу моніторингу, аналізу та вдосконалення, а також демонструвати гнучкість і здатність швидко адаптуватися до постійних змін у фінансовому та технологічному середовищі, нових видів шахрайських схем та регуляторних вимог.

Практична реалізація запропонованих механізмів протидії шахрайству в системі обліково-аналітичного забезпечення дозволить суттєво підвищити ефективність виявлення та попередження шахрайських операцій у сфері кредитування, мінімізувати фінансові втрати, покращити якість кредитного портфеля та зміцнити фінансову стабільність кредитних установ. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці галузевих стандартів обліково-аналітичного забезпечення антишахрайської діяльності, адаптованих до специфіки різних видів кредитних продуктів та сегментів кредитного ринку. Ця стаття підготовлена в рамках реалізації проекту Erasmus+ CBHE EUComplianceM4UA [9].

Список літератури

1. Волкова А. Г., Данік Н. В., Колеватова А. В. Внутрішній аудит як засіб протидії шахрайству в банках. *Економічний простір*. 2020. № 162. С. 103–105. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/716> (дата звернення 10.11.2025)
2. Коваленко І. В. Обліково-аналітичне забезпечення як механізм протидії кредитному шахрайству. *Економічний часопис ЛДУВС*. 2023. № 1. С. 13-15. URL: <https://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/875> (дата звернення 19.11.2025)
3. Колесніченко А. С. Облік і звітність у формуванні ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління суб'єктів господарювання фінансово-кредитної та бюджетної сфери. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами*. 2017. № 12 (1224). С. 257–259. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/entities/publication/9f45738a-c220-4771-94e3-058085886b70> (дата звернення 3.11.2025)
4. Кривцова Т. О. Сутність і зміст організації внутрішнього контролю кредитних операцій банку. *Проблеми та перспективи економічного розвитку*. 2015.

- URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/512> (Дата звернення 10.11.2025 р.)
5. Сікач Н. С. Сутність і структура обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємницької діяльності. *Регіональна економіка*. 2024, №2. С. 155-165. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-16>
  6. Тимошенко Ю. О. Управління кредитними ризиками як складова фінансової безпеки. *Київський економічний науковий журнал*. 11, 2025. URL: <https://journals.kyumu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/323> (дата звернення 12.11.2025)
  7. Чайковський Я. Аналіз кредитоспроможності позичальника банківської установи. *Журнал європейської економіки*. 2018. Т. 17, № 2. С. 330–333. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1056> (дата звернення 12.11.2025)
  8. Щербатих Д. Застосування дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів для покращення якості фінансового моніторингу. *Вісник Європейського університету. Серія: Економіка та менеджмент*. 2025. Т. 76, № 3. С. 110-114. URL: <https://ven.chdtu.edu.ua/article/view/342564> (дата звернення 20.11.2025)
  9. Erasmus+ CBHE EUComplianceM4UA project «Implementation of the European approach of Compliance Management in higher education in Ukraine» <https://eucompliance4ua.eu/> (дата звернення 21.11.2025).
  10. COSO - Internal Control – Integrated Framework: 2013 (Framework). URL: <https://www.theiia.org/en/products/bookstore/coso---internal-control--integrated-framework-2013-framework/> (дата звернення 20.11.2025).
  11. International Organization for Standardization (ISO). *International Standard ISO 37301 “Compliance management systems - Requirements with guidance for use”*. Geneva: Switzerland, 2021.
  12. International Organization for Standardization (ISO). *International Standard ISO 37001 – Anti-bribery management systems – Requirements with guidance for use*. Geneva: Switzerland, 2025.
  13. The Institute of Internal Auditors. The IIA’S Three Lines Model. An Update of the Three Lines Defense. 2024 Updated. URL: <https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/the-iias-three-lines-model-an-update-of-the-threelines-of-defense-july-2020/three-lines-model-updated-english.pdf> (дата звернення 20.11.2025).

References

1. Volkova, A. G., Danik, N. V., Kolevatova, A. V. (2020). Internal audit as a means of counteracting fraud in banks. *Ekonomichnyi prostir*, 162, 103–105. <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/716> [in Ukrainian].
2. Kovalenko, I. V. (2023). Accounting and analytical support as a mechanism for combating credit fraud. *Ekonomichnyi chasopys LDUVS*, 1, 13–15. <https://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/875> [in Ukrainian].
3. Kolesnichenko, A. S. (2017). Accounting and reporting in the formation of effective information and analytical support for the management system of economic entities in the financial, credit, and budgetary spheres. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI». Seriya: Stratehichne upravlinnia, upravlinnia portfeliamy, prohramamy ta proektamy.*, 12 (1224), 257–259. <https://repository.kpi.kharkov.ua/entities/publication/9f45738a-c220-4771-94e3-058085886b70> [in Ukrainian].
4. Krivtsova, T. O. (2015). The essence and content of the organization of internal control of bank credit operations. *Problemy ta perspektyvy ekonomichnoho rozvytku*. <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/512> [in Ukrainian].
5. Sikach, N. S. (2024). The essence and structure of accounting and analytical support for the management system of entrepreneurial activity. *Rehionalna ekonomika*. 2, 155-165. [in Ukrainian] <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-16>.
6. Tymoshenko, Yu. O. (2025). Credit risk management as a component of financial security. *Kyivskyi ekonomichnyi naukovyi zhurnal*. 11. URL: <https://journals.kyumu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/323> [in Ukrainian].
7. Tchaikovsky, Y. (2018). Analysis of the creditworthiness of a borrower of a banking institution. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, 17, 2, 330–333. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1056> [in Ukrainian].
8. Shcherbatykh, D. (2025). Application of remote customer identification and verification to improve the quality of financial monitoring. *Visnyk Yevropeiskoho universytetu. Seriya: Ekonomika ta menedzhment*, 76, 3. 110–114. URL: <https://ven.chdtu.edu.ua/article/view/342564> [in Ukrainian].
9. Erasmus+ CBHE EUComplianceM4UA project “Implementation of the European approach of Compliance Management in higher education in Ukraine” <https://eucompliance4ua.eu/> [in English].
10. COSO - Internal Control – Integrated Framework: 2013 (Framework). (2013). <https://www.theiia.org/en/products/bookstore/coso---internal-control--integrated-framework-2013-framework/>

[in English].

11. International Organization for Standardization. 2021. *International Standard ISO 37301 “Compliance management systems - Requirements with guidance for use”*. ISO [in English].
12. International Organization for Standardization. 2025. *International Standard ISO 37001 – Anti-bribery management systems – Requirements with guidance for use*. ISO [in English].
13. The Institute of Internal Auditors. (2024). *The IIA’s three lines model: An update of the three lines of defense*. <https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/the-iias-three-lines-model-an-update-of-the-three-lines-of-defense-july-2020/three-lines-model-updated-english.pdf> [in English].

Natalia Shalimova, Professor, Doctor in Economics (Doctor of Economic Sciences)

Iryna Smirnova, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Nadiia Smirnova, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Anti-Fraud Mechanisms in the Sphere of Crediting in the Accounting and Analytical Support System

Today, there is an objective need to develop a scientifically sound concept of mechanisms to combat fraud in the field of lending, integrated into the accounting and analytical support system of banking institutions, which will improve the quality of the loan portfolio, minimize financial losses, and contribute to strengthening the financial stability of the banking sector in Ukraine. The purpose of this article is to justify and develop a comprehensive system of anti-fraud mechanism in the field of crediting based on the improvement of accounting and analytical support.

Theoretical approaches to defining the essence of credit fraud have been systematized. A classification of forms of credit fraud has been proposed. The main causes of credit fraud have been identified. Types of countermeasures against credit fraud have been classified. The author's definition of accounting and analytical support for countering credit fraud is substantiated. The structural components of accounting and analytical support are highlighted. A list of the main structural components of accounting and analytical support for countering credit fraud is summarized. The relationship between internal control and compliance is examined. A conceptual model of fraud countermeasures integrated into the accounting and analytical support system is developed.

It has been proven that modern challenges in the field of credit fraud require a systematic approach to improving accounting and analytical support, which should cover technological, methodological, and organizational aspects. It is necessary to create a multidimensional system of key fraud risk indicators that are automatically calculated based on accounting data and compared with dynamic threshold values that are adjusted depending on the market segment, product type, and macroeconomic situation. The comprehensive use of accounting, analytical, organizational, and technological mechanisms allows for the formation of an effective, multi-level, and sustainable system for combating fraud in the field of lending, where each component reinforces the action of the other, creating a single protective circuit

fraud, crediting, accounting and analytical support, accounting, internal control, compliance, economic security, anti-fraud

Одержано (Received) 20.11.2025

Прорецензовано (Reviewed) 10.12.2025
Прийнято до друку (Approved) 23.12.2025